

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสอนให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในทางวิชาการและสามารถประกอบอาชีพนั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ ประชาชนยังหวังที่จะให้โรงเรียนปลูกฝังจริยธรรมและอบรมนักเรียนให้เป็นคนที่ดีสังคมต้องการหรือคาดหวังอีกด้วย คนที่ดีสังคมต้องการนี้ย่อมมีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามสภาพของสังคม เช่น ในสังคมไทย ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จึงได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา เกณฑ์ตัดสินความเป็นคนดีจึงใช้เกณฑ์ซึ่งเป็นพื้นฐานสืบเนื่องจากคำสอนที่เป็นหลักของพระพุทธศาสนา อันถือเป็นหลักกว้าง ๆ เช่น 1) การไม่ทำความชั่วทั้งปวง 2) การบำเพ็ญความดีให้เต็มพร้อม และ 3) การทำกิจของตนให้มั่งงไส (พระราชมารชฎี 2526 : 127) ดังนั้นหลักสูตรจริยศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาไทยตลอดมา นับตั้งแต่ประกาศกระแสพระบรมราชโองการเรื่องการศึกษาโรงเรียนของประเทศสยาม ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (กรมราชเลขาธิการ 2519 ๓ : ๕ 2/5) ซึ่งกำหนดไว้ชัดเจนดังนี้

ให้เป็นอันแสวงหาศิษย์วิชาเครื่องอบรมปัญญาความสามารถและความประพฤติ ประพฤติชอบ ให้ดำรงรักษาวงศ์ตระกูลของตน ให้โอบอุ้มอารีแก่พี่น้อง ให้มีความกตัญญูเกื้อกูล รวบรวม รวบรวมสุกัญญาในระหว่างสามภรรยา ให้มีความซื่อตรงต่อกันในระหว่างเพื่อน ให้รู้จักกระทำความดีกระทำความชั่ว ให้มีเมตตาจิตแก่ผู้อื่นทั้งปวง ให้ยกย่องสาธารณประโยชน์อันเป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งชุมชน ให้ปฏิบัติตนตามพระราชกำหนดกฎหมาย เมื่อถึงคราวจะออกช่วยชาติและบ้านเมืองใหม่อบถาศวามีภักดีช่วยความกล้าหาญและด้วยจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในระอุถึงพระมหากษัตริย์ และมีความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระมหากษัตริย์ทุกเมื่อ

เมื่อใดก็ตามที่ผู้ปกครองเห็นว่าลูกของตนมีความสามารถพิเศษ
ปรากฏตัวออกมาทางกายภาพหรือจิตใจ เมื่อเน้นการส่งเสริมผู้ที่มีความ
ฉลาดเร็ว และผู้ใดที่เรียนถึงผลสำเร็จเร็วเช่นนี้แล้ว ผู้คนเชื่อว่า
เป็นรางวัลอันสมควรแก่ประเทศสยามยิ่งนัก

หลักสูตรจริยศึกษาได้เป็นส่วนสำคัญในหลักสูตรการศึกษาของไทยตลอดมา ปัจจุบันแผน
การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 กำหนดไว้ในข้อ 13 หมวด 2 แผนนโยบาย
การศึกษาของรัฐ ความเป็น "รัฐที่จัดให้สาระและกระบวนการเรียนรู้ครบถ้วน และ
กลมกลืนกันระหว่างความเจริญของงานทางคุณธรรม จริยธรรม และปัญญาด้วยความ
เจริญทางวิทย์ และระหว่างความเจริญของงานทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพื่อการ
ดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา" (กระทรวงศึกษาธิการ
2520 : 6) ทั้งนี้ให้จัดจริยศึกษาไว้ในหลักสูตรแต่ละระดับ เช่น ในระดับประถมศึกษา
อยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย อีกทั้งมีสอดแทรกอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ในระดับมัธยมศึกษาอยู่ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเสริมหลักสูตร
ที่ส่งเสริมจริยศึกษาให้แก่แก่นักเรียนอีกด้วย

การสร้างหลักสูตรในประเทศไทย แต่เดิมใช้วิธีการตั้งคณะกรรมการพิจารณา
เป็นครั้งคราว แต่ในปัจจุบันมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงคือ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรม
วิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรที่ต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วน
หลักสูตรหลังมัธยมศึกษาที่กำหนดเวลาเรียน 1 ถึง 2 ปี ทั้งสถานศึกษาในสังกัดหรือใน
ความควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ ศูนย์พัฒนาหลักสูตรจะทำหน้าที่ในการตรวจสอบ
หลักสูตร บางครั้งมีการตั้งคณะกรรมการหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีการจัด
ทำหลักสูตรใหม่ การให้ความเห็นชอบหลักสูตรใหม่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการ
พัฒนาหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน ส่วน
การประกาศใช้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญ
ในการพัฒนาหลักสูตรก็คือ หลักสูตรที่จัดทำไปแล้วนั้นสนองความกตัญญูของประเทศไทย
เพียงใด จัดหลักสูตรเช่นใดจึงจะบรรลุเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาแห่งชาติ และให้
สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เท่าที่นำมาอาทูลถ้อยอย่างรวม ๆ ว่า
การจัดหลักสูตรจริยศึกษาคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้เช่นกัน แต่เมื่อได้มีการประกาศใช้หลักสูตร
จริยศึกษาระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ปรากฏว่า เนื้อหาเป็นจริยธรรมสากล

ใช้ธรรมง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กยุคใหม่ 30 ข้อ และเรียนเรื่องศาสนาเป็นหัวข้อหนึ่งต่างหากจากการจัดจริยศึกษาโดยใช้จริยธรรมสากลดังกล่าว ก่อให้เกิดความคิดเห็นแย้งออกเป็นหลายฝ่าย มีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยกับการสอนจริยธรรมสากลดังกล่าว ฝ่ายที่ควรใช้มีคือธรรมทางศาสนาสอดคล้องและฝ่ายที่เห็นว่าควรสอนคือธรรมทางศาสนาอย่างเดียว มีการเรียกร้องให้สอนคือธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนที่นับถือพุทธ โดยเฉพาะทุกชั้นเรียน ทั้งนี้เพราะกระทรวงศึกษาธิการได้เคยมติให้จัดสอนวิชาศาสนาอิสลามในสถานศึกษาของรัฐทุกระดับในต้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้* (กระทรวงศึกษาธิการ 2526 : 121) แต่กลับไม่สอนจริยธรรมที่อิงศาสนาพุทธให้แก่คนไทยส่วนใหญ่ของประเทศที่นับถือพุทธศาสนา (ธนู แสงศักดิ์ 2527 : 214) นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาบางท่านเห็นว่าจริยธรรมที่มุ่งปลูกฝังในระดับประถมศึกษาปัจจุบันค่อนข้างจะมากเกินไป ไม่นับใจว่าเด็กที่เรียนจบระดับประถมศึกษาแล้วจะมีคุณธรรมที่เด่นชัดในกานใจ จะยึดจริยธรรมที่กองกลางจะปลูกฝังแทน ๆ เพียง 5-6 ข้อ จะดีหรือไม่ (สมน อมรวิวัฒน์ 2526 : 43) จึงเห็นได้ชัดว่าการจัดจริยศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ยังมีปัญหาในทางความเหมาะสม ซึ่งสามารถเรียนเป็นประเด็นให้เด่นเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. จัดหลักสูตรจริยศึกษาอย่างไรจึงจะบรรลุแผนการศึกษาแห่งชาติและให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2. รอบเรคและความต่อเนื่องของเนื้อหาทางจริยศึกษาเหมาะสมหรือไม่
3. จริยธรรม 30 ประการ ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เหมาะสมเพียงใด
4. ควรสอนเนื้อหาที่เป็นหลักธรรมรองแก่ละ "ศาสนา" หรือ "จริยธรรมกลาง ๆ"
5. ควรสอนพระพุทธศาสนาเป็นเนื้อหาบังคับ หรือควรส่งเสริมการเชิดเรียนแต่ละศาสนาโดยเสรี
6. ช่องว่างระหว่างหลักสูตร วิธีสอน ภาคนำไปปฏิบัติจริง และการประเมินผลจะมีวิธีแก้ไขอย่างไร

* ใต้ถ้ำ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล

7. มีวิธีการอย่างไรที่จะให้ครูเข้าใจเรื่องศาสนาและศีลธรรม ตลอดจนการ
กระตุ้นและเสริมแรงให้ครูเหล่านั้นมีความสนใจทางศาสนาและศีลธรรมอย่างแท้จริง

8. โรงเรียนควรมีบทบาทและความรับผิดชอบแค่ไหนในการสอนจริยศึกษา
และการประสานงานกับองค์กรอื่น ๆ ของสังคม เช่น บ้าน วัด สมาคมอาสาสมัคร เป็นต้น
นอกจาก 8 ข้อแล้ว จะที่ยิ่งขึ้นไปอีกถ้ามีเกณฑ์ประเมินหลักสูตรจริยศึกษา
อย่างเป็นระบบในประเทศไทย

ประเด็นปัญหาที่ยกมานั้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาของหลักสูตรใน
ด้านต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาวิธีการใดจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมฉบับที่ 5 (กระทรวงศึกษาธิการ 2527 : 1-48) เพื่อวางแผนงานและโครงการ
พัฒนาจริยศึกษาในสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ กำหนดนโยบายและ
มาตรการให้สถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ยึดถือและปฏิบัติเป็นอันเดียวกัน
สิ่งหนึ่งที่นักพิจารณาหาคือความเหมาะสมของหลักสูตร ซึ่งในการพิจารณาหลักสูตรต้องมี
เกณฑ์พิจารณาเพื่อจะเป็นข้อกำหนดว่าหลักสูตรที่ดีเป็นอย่างไร แต่หลักสูตรจริยศึกษานั้นมี
2 หลักสูตรคือ ของกรมวิชาการและของกรมการศาสนา แต่หลักสูตรจริยศึกษาของกรม
การศาสนามีจุดมุ่งหมายเพื่อทางศาสนาและเสริมหลักสูตรของกรมวิชาการ ซึ่งไม่มีหลักสูตร
ที่จะประมวลให้ออกมาเป็นแนวเดียวกัน อีกทั้งจริยศึกษาที่จัดทำไม่มีเกณฑ์ที่จะบอกได้ว่ามี
คุณค่าและวิธีการจะทำให้มีคุณค่านั้นจะหาอย่างไร เครื่องมือประเมินหลักสูตรที่ใช้อยู่
ก็เป็นการประเมินหลักสูตรทั่วไป เมื่อจะใช้ประเมินหลักสูตรจริยศึกษา ก็จะเป็นต้อง
ปรับให้เหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง จึงเห็นได้ว่ายังไม่มีเกณฑ์ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาที่จัดทำ
อย่างเป็นระบบสำหรับใช้ในการประเมินหลักสูตรจริยศึกษา ดังนั้นถ้ามีเกณฑ์ประเมิน
หลักสูตรจริยศึกษานั้น ก็จะเป็นการช่วยให้ได้เครื่องมือที่ดีที่จะช่วยกันพัฒนาหลักสูตรจริย-
ศึกษาให้ตรวจสอบผลการสร้างและใช้หลักสูตร และแสวงหาข้อมูลเพื่อใช้พัฒนาหลักสูตร
จริยศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ ถ้าหลักสูตรจริยศึกษารองและเหมาะสม
กับประเทศไทยจะช่วยยกระดับจริยธรรมของสังคมไทยได้ด้วย แต่ถ้าหลักสูตรไม่เหมาะสม
ก็จะบอกได้ว่าไม่เหมาะสมหรือไม่และจะปรับหลักสูตรอย่างไร อันเป็นสารสนเทศใดใน
การพัฒนาหลักสูตรจริยศึกษาอย่างก่อเนื่องและเป็นระบบ อันจะเป็นการช่วยนักพัฒนา

หลักสูตรปรับปรุงหลักสูตร ในปัจจุบันและที่จะสร้างในอนาคตให้เป็นไปอย่างมีหลักเกณฑ์
 แม่นแก่นักการศึกษาหรือนักพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นจะนำไปใช้ในการปรับหลักสูตร
 จริยศึกษาให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นก็สามารถนำเกณฑ์ไปใช้ได้ จากการพิจารณาเกณฑ์
 ประเมินหลักสูตรจริยศึกษานี้จะช่วยให้กลุ่มต่าง ๆ ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกันในการ
 พัฒนาหลักสูตรจริยศึกษาได้มีเกณฑ์ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาให้ทุกฝ่ายได้ใช้ในการ
 พัฒนาหลักสูตรร่วมกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็น และเห็นเป็นความก้าวหน้า
 ทางวิชาการที่ผู้วิจัยจะต้องศึกษาค้นคว้าและสร้าง เกณฑ์ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์ทั้งข้อไปนี้

1. เพื่อพัฒนาเกณฑ์ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา
2. เพื่อประเมินหลักสูตรจริยศึกษาที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรประถมศึกษา

พุทธศักราช 2521

ขอบเขตของการวิจัย

เกณฑ์ประเมินที่พัฒนานี้ เป็นเกณฑ์ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาในระดับ
 ประถมศึกษาที่เขียนไว้เป็นลายอักษรอักษร ทั้งหลักสูตรในปัจจุบันและที่จะพัฒนาขึ้น
 ในอนาคต

ข้อตกลงเบื้องต้น

การพิจารณาหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษาที่ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์
 จากตัวเอกสารหลักสูตรตามเกณฑ์องค์ประกอบที่ กอริส ทาว (Gow, 1977 :
 180 - 186) ได้กำหนดไว้คือ 1) โครงสร้างของหลักสูตร 2) โอกาสในการ
 เรียนรู้ 3) สิ่งเร้า 4) สภาพการเรียนรู้การสอน นอกจากนี้ยังรวมถึง 5) การ

หลักสูตรควรตรวจสอบว่าหลักสูตรให้ออกาสในการเรียนรูของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในกำนยรรลุจุดประสงค์ และการไรหลักสูตร ตลอดจนหลักสูตรหรือไม่

สิ่งเร้า หมายถึง องค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรที่ผู้วิเคราะห์หลักสูตรควรตรวจสอบเพื่อตัดสินว่า สภาพแวดล้อมและสื่อที่ไรให้สิ่งเร้าที่มีประสิทธิภาพที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้หรือไม่ เพียงใด

สภาพการเรียนการสอน หมายถึง องค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมของวิธีการเรียนการสอน การจัดข้อเสนอแนะ กวอย่าง สำหรับครูว่าจะไรวิธีการเรียนการสอนอย่างไร

การประเมินผล หมายถึง องค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอแนะหรือวิธีการตรวจสอบที่เกี่ยวกับการกำเนินการให้ใคร่ซึ่งข้อมูลที่ได้เห็นว่าคุณเรียนใคร่บรรลุสมรรถนะในการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. การแก้ปัญหา

จากการที่สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ได้เกิดเฉยคอกุณธรรมบางประการของบุคคล และการที่นักการศึกษาไทยยังมีความเห็นขัดแย้งคอกหลักสูตรจริยศึกษา ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ทางด้านการพัฒนาคุณธรรมอยู่ จึงน่าจะไ้มีการทบทวนหลักสูตรจริยศึกษาเสียใหม่ แต่การที่จะทบทวนหลักสูตรจริยศึกษาโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญทั้งที่เคยทำมา หรือการนิมนต์พระเถระผู้ใหญ่เป็นผู้กำเนินการ ย่อมจะคิงแง่หนึ่ง แต่ถ้าไ้มีเฉยคอกประเมินหลักสูตรจริยศึกษาที่ เหมาะสมช่วยสนับสนุนอีกแนวทางหนึ่ง ก็ย่อมจะทำให้เรื่อมันไ้กว่า หลักสูตรจริยศึกษาที่จัดให้แก่นักเรียนนั้นเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. ความก้าวหน้าทางวิชาการ

เครื่องมือการประเมินเอกสารหลักสูตรมีไม่มากนัก และเครื่องมือประเมินหลักสูตรจริยศึกษายังไม่เฉย การจะประเมินหลักสูตรจริยศึกษาจึงคองไร

การประยุกต์จากเครื่องมือการประเมินหลักสูตรทั่วไปมาใช้แทน ซึ่งจริยศึกษาเป็นวิชาที่
ต่างจากวิชาสามัญทั่วไป ทั้งนี้เพราะวิชานี้เกี่ยวกับจิตศรัทธาเป็นส่วนใหญ่ ถ้ามีเครื่องมือ
ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาก็จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาหลักสูตรด้านจริยศึกษา
ทำให้โรงเรียนมีหลักสูตรจริยศึกษาที่เหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ก็จะช่วยกระตุ้นให้มีการ
แสวงหาและค้นหารูปแบบการประเมินหลักสูตรจริยศึกษาขึ้นได้

3. ก) การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน

เกณฑ์ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาที่พัฒนาขึ้นนี้ ทำให้นักพัฒนาหลักสูตร
จริยศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรจริยศึกษาให้ชัดเจน เพราะสามารถรู้ได้ว่าจุดบกพร่อง
ของหลักสูตรอยู่ตรงไหน และหลักสูตรที่ผ่านเกณฑ์ประเมินแล้ว จะทำให้เกิดความมั่นใจ
แก่ผู้นำหลักสูตรไปใช้ ว่าเป็นหลักสูตรที่เหมาะสม ผู้เรียนก็จะได้เรียนในสิ่งที่คุ้มค่ากับ
การเรียนอันจะเป็นการยกระดับจริยธรรมของผู้เรียนให้สูงขึ้น